

Stručni rad

Knjige su i dalje važne

Valentina Posavec Kovač, učitelj mentor

OŠ Ivana Kukuljevića Sakcinskog, Ivanec,

PŠ Tina Ujevića, Salinovec

Sažetak

Člankom želim pokazati da knjiga i dalje ostaje nezamjenjiv dio odrastanja naših učenika, samo se mora prilagoditi potrebama današnjih generacija. Primjeri koje navodim i provodim u svojoj školi – poput Mjeseca hrvatske knjige, međunarodnih projekata, suradnje sa zavičajnim piscima i međugeneracijskih radionica – potvrđuju da knjiga povezuje učenike te da različiti čitalački projekti i aktivnosti mogu učiniti čitanje zanimljivim i poticajnim. Iako je u suvremenom društvu čitanje potisnuto pred ekranima, ono i dalje ostaje ključ razvoja znanja, empatije i kritičkog mišljenja.

Ključne riječi: čitanje, knjige, čitalački projekti, učenici, kultura

1. Čitanje kao izazov ili obaveza?

U današnje vrijeme, kada su djeca od najranije dobi okružena ekranima – od televizora do pametnih telefona – čitanje sve češće pada u drugi plan. Čitanje knjiga, nekada omiljena aktivnost mnogih, danas se sve češće percipira kao obaveza ili, još gore, kao dosada. No je li zaista za sve kriv napredak tehnologije? I možemo li učiniti nešto da čitanje ponovno zauzme mjesto koje zaslužuje?

Razgovarajući s učenicima, mnogi od njih svjesni su važnosti čitanja. Razumiju da čitanje razvija rječnik, potiče kritičko mišljenje, poboljšava razumijevanje pročitanog te olakšava učenje. Međutim, unatoč toj svjesnosti – ne čitaju. Ili ne čitaju dovoljno. Jedan od razloga je i osjećaj prisile – čim djeca osjete da "moraju" nešto pročitati, poput lektire, otpor je gotovo trenutačan.

No je li sve izgubljeno? Naravno da nije. Rješenje leži u inovativnim i uključujućim pristupima koji čitanje čine zanimljivim, smislenim i povezanim sa stvarnim životom učenika.

2. Čitalački projekti – pokretači promjena

U našoj školi godinama provodimo niz čitalačkih projekata i aktivnosti kojima je cilj razvijanje ljubavi prema knjizi i čitanju. Cilj nije samo usvajanje tehničkih čitalačkih vještina, već stvaranje kulture čitanja u školi, razredu i zajednici.

Takvim projektima potičemo:

- razvoj čitalačke pismenosti,
- kritičko razmišljanje i izražavanje,
- emocionalni i socijalni razvoj,
- međugeneracijsku suradnju,
- očuvanje materinskog jezika i zavičajne književnosti,
- cjeloživotno učenje.

2.1. Mjesec hrvatske knjige – čitanje izvan učionica

Čitalačke projektne aktivnosti započinjemo tijekom Mjeseca hrvatske knjige, koji obilježavamo izvan tradicionalnih učionica – u knjižnici, među knjigama, riječima i slovima. Organiziramo natjecanja u brzom čitanju, kvizove znanja, kreativne radionice i razne čitalačke igre. Često surađujemo s različitim kulturnim i obrazovnim institucijama te udrugama, koje ili posjećujemo, ili organiziramo njihove posjete našoj školi; među njima su knjižničari, glumci, mladi autori, bivši učenici, predstavnici lokalne zajednice i članovi raznih udruga. U školi smo pokrenuli i vanjsku Malu knjižnicu koja je dostupna svima – djeci, roditeljima, bakama i djedovima, pa čak i najmlađima koji još ne polaze školu. Prikupljene knjige dolaze iz razmjena, donacija i suradnje s lokalnim knjižnicama.

Posebnu ulogu u radu ima i školska knjižničarka koja redovito provodi radionice čitanja za učenike svih razreda, s naglaskom na one s manjim čitalačkim vještinama.

2.2. Zoomkaj – pjesnički dijalog na zavičajnom govoru

Međuškolskim projektom Zoomkaj, u kojem naši učenici surađuju s učenicima drugih škola, spojili smo ljubav prema jeziku, kulturi i poeziji. Kroz online i uživo susrete, učenici čitaju i pišu poeziju na kajkavskom narječju, predstavljaju kulturne običaje svog kraja, istražuju pjesnike zavičaja, upoznaju različite mjesne govore i narječja te međusobno razmjenjuju čitalačko iskustvo. Vrhunac projekta je susret uživo, kada učenici imaju priliku upoznati ostale sudionike, pjesnički nastupiti pred publikom, dodatno osnaženi iskustvom zajedništva, stvaranja i kulturnog bogatstva jezika.

Uključili smo se u projekt "Velika knjiga za male škole" koji je osmišljen kako bi učenicima u manjim i udaljenim školama omogućio pristup kvalitetnoj i raznovrsnoj književnoj građi. Projekt provodi Osnovna škola Cvetlin, a njegov je cilj potaknuti ljubav prema čitanju i razvijati čitalačke navike kod djece koja, zbog udaljenosti ili ograničenog fonda školske knjižnice, nemaju dovoljno prilika za susret s knjigama.

Ovim projektom učenicima se približavaju noviji naslovi koji nisu dostupni u njihovim školskim knjižnicama. Projekt doprinosi smanjenju kulturne i obrazovne

nejednakosti, stvarajući ravnopravne uvjete za razvoj pismenosti i ljubavi prema knjizi među svim učenicima, bez obzira na njihovu lokaciju.

2.3. Čitanje ne poznaje granice – međunarodna suradnja

Već nekoliko godina sudjelujemo i u međunarodnom projektu Čitanje ne poznaje granice koji je osmišljen kao međunarodna inicijativa usmjerena na razvoj čitalačke pismenosti, motivaciju za čitanjem te promicanje međukulturalnog razumijevanja među učenicima. U projekt su uključeni učenici viših razreda osnovnih škola, koji kroz zajedničke aktivnosti imaju priliku upoznati književnost i autore iz susjednih zemalja, što dodatno proširuje njihov vidik i razumijevanje jezika i kulture.

Cilj projekta nije samo potaknuti učenike na čitanje, već i na dijalog o pročitanim djelima, razmjeni mišljenja i iskustava, te razvijanje osjećaja pripadnosti širem kulturnom prostoru. Povezivanjem škola iz različitih zemalja, učenici zajedno sudjeluju u radionicama, online susretima i književnim izazovima, što ih potiče na aktivno sudjelovanje i kreativnost.

Kroz projekt se posebna pažnja posvećuje upoznavanju slovenskih autora i njihovih djela, što omogućuje učenicima dublje razumijevanje kulturne bliskosti i jezične povezanosti Hrvatske i Slovenije. Osim što razvija čitalačke vještine, projekt promiče i prijateljstvo, toleranciju te međusobno poštovanje među mladima.

Jedna od interesantnijih dječjih aktivnosti bila je i Bajkaonica, u kojoj su bake i djedovi čitale bajke i lektirna djela, prisjećajući se vlastitog djetinjstva i prenoseći poruke o važnosti čitanja i zajedništva.

Organizirali smo i radionicu "Pozovi me da ti čitam" u kojoj su učenici čitali knjige starijima – bakama, djedovima, ali i korisnicima doma za starije osobe. Bio je to primjer čitanja kao sredstva povezivanja generacija.

2.4. Zavičajni pisci kao inspiracija

U povodu Svjetskog dana poezije, svake godine organiziramo susrete s lokalnim pjesnicima i posvećujemo se upoznavanju zavičajne književnosti, što je izuzetno vrijedno jer učenici na taj način stječu dublje razumijevanje i poštovanje prema bogatoj kulturnoj i književnoj baštini svoga kraja. Takav pristup upotpunjuje njihov vlastiti kulturni identitet i jača osjećaj pripadnosti zajednici.

Rad sa zavičajnim piscima izuzetno je važan jer učenicima pruža priliku da iz prve ruke dožive proces stvaranja, da postavljaju pitanja i dobiju odgovore koji nisu dostupni samo kroz čitanje knjiga. Upravo susreti s takvim piscima, poput pjesnika Darka Fodera ili pisca Darka Petrinjaka, koji su prošle godine posjetili našu školu, mogu dodatno inspirirati učenike i potaknuti ih na čitanje i stvaranje vlastitih djela. Takav neposredan kontakt s autorima dokaz je koliko osobna interakcija može biti snažan motivator za razvoj ljubavi prema književnosti, kao i za njegovanje kreativnosti i izražavanja.

Osim što se kroz rad sa zavičajnim piscima promiče čitanje, istovremeno se njeguje i svijest o važnosti očuvanja lokalne književne tradicije, što je temelj za razvoj kulturne svijesti i identiteta mladih generacija.

2.5. Čitanje na 100 načina

Završetak nastavne godine obilježili smo na zanimljiv način. Učenici su sudjelovali u radionicama „Čitanje na 100 načina“. Kroz razne tehnike čitanja i interaktivne zadatke, učenici su imali priliku da istraže kako čitanje može postati mnogo dinamičnije, izražajnije i zanimljivije. Cilj radionice bio je da učenici shvate kako čitanje ne mora biti pasivno i kako se zapravo možemo zabaviti tom aktivnošću. Počeli smo s jednostavnim zadatkom – tko će najbrže pročitati tekst, a zatim smo se prebacili na razna kreativna čitanja. Čitali smo s emocijama, pjevali tekstove, čitali uz glazbu koja je odgovarala atmosferi teksta, čitali smo tekstove iz raznih uloga, čitali smo u tišini, uz svijeće, uz šalicu čaja, dramatizirali scene, eksperimentirali s čitanjem u raznim tonalitetima, glasno i tiho, uz smijeh i suze, šapatom ili vikanjem. Isprobali smo čak i čitanje unazad, što je bilo izuzetno izazovno i zabavno. Učenici su se zabavljali i kroz ove kreativne pristupe naučili

mnogo o tome kako čitanje može biti više od običnog izgovaranja riječi. Shvatili su da tekstovi mogu biti živi, da ih možemo interpretirati na različite načine i da čitanje nije samo pasivna aktivnost, već i prilika za kreativno izražavanje i uživanje u procesu. Na kraju radionice, učenici su podijelili svoja iskustva, a mnogi su izrazili želju da nastave koristiti ove metode čitanja i izvan učionice. S obzirom na to da je čitanje temelj svih drugih obrazovnih aktivnosti, vjerujem da je ova radionica bila važan korak u razvijanju ljubavi prema knjigama i učenju općenito. Ove kreativne radionice nisu samo obogatile završnicu godine, već su i učenicima otvorile nove horizonte u pogledu načina na koji mogu pristupiti tekstovima i lektiri. Čitanje na taj način postaje nešto mnogo više od obaveze – postalo je zabavno, izazovno i inspirirajuće iskustvo, posebno za one mlađe učenike.

3. Zaključak

Knjiga nije stvar prošlosti. Ona je i dalje ključ znanja, razumijevanja, empatije i osobnog razvoja. Uloga nas odraslih – učitelja, knjižničara, roditelja, baka i djedova – jest da djeci približimo čitanje na način koji im je zanimljiv, smislen i pristupačan. Kroz čitalačke projekte gradimo mostove između generacija, jezika i svjetova, te razvijamo ne samo čitalačke navike već i buduće odgovorne, empatične i pismene građane.

Nastavit ćemo s ovakvim i sličnim aktivnostima jer vjerujemo da čitanje ne smije izgubiti svoju vrijednost. Samo prilagodbom suvremenom vremenu i razumijevanjem potreba novih generacija, možemo osigurati da knjiga ostane nezamjenjiv dio njihova odrastanja.

4. Popis literature

- [1.] Visinko, K.(2014). Čitanje; poučavanje i učenje.
- [2.] Bukvić, A.,Pažin, M., Franolić,O. (2023). Velika važnost malih priča. Zašto i kako čitati djeci.
- [3.] Knjigoteka. URL: <https://knjigoteka.rs/2025/01/13/zasto-je-vazno-citati-svakog-dana/> (13.1.2025.)
- [4.] Weebly. URL: <https://citanjenepoznajegranice.weebly.com/> (2013.)
- [5.] Školski portal. URL: <https://www.skolskiportal.hr/sadrzaj/jucer-danas-sutra/kako-ponovno-potaknuti-strast-za-citanjem-kod-ucenika/> (13.4.2018.)
- [6.] Škole.hr. URL: <https://www.skole.hr/prijedlozi-kako-motivirati-ucenike-na-citanje-2/> (29.3.2024.)